

انتشارات کاروان

فرهنگ واژگان و اصطلاحات طنز
محمدرضا اصلانی (همدان)
(مرجم)

Terminology of Satire
Mohammad-Reza Aslani (Hamadān)

چاپ دوم ۱۳۸۷
صفحه‌آرایی سارا محسن‌پور
طراح جلد آتلیه کاروان
لیتوگرافی موعود
چاپ چاپ و نشر نظر
تیراژ ۵۰۰ نسخه
۶۵۰۰ تومان

تمام حقوق محفوظ است. هیچ بخشی
از این کتاب، بدون اجازه‌ی مکتوب
ناشر، قابل تکثیر یا تولید مجدد به هیچ
شکلی، از جمله چاپ، فتوکپی، انتشار
الکترونیکی، فیلم و صدا نیست. این
اثر تحت پوشش قانون حمایت از
مؤلفان و مصنفان ایران قرار دارد.

ISBN : 978-964-8497-28-1

مرکز بخش : کاروان - ۸۸۰۰۷۴۲۱
تهران - صندوق پستی ۱۴۱۴۵-۱۸۹

email: info@caravan.ir
website: www.caravan.ir

اصلانی، محمدرضا، ۱۳۴۷-
فرهنگ واژگان و اصطلاحات طنز (همراه با
نمونه‌های متعدد برای مطالعه) / محمدرضا اصلانی
(همدان) - تهران: کاروان، ۱۳۸۵.
۲۸۰ ص.

ISBN: 978-964-8497-28-1

فهرست‌نویسی براساس اطلاعات فیبا.
کتابنامه: ص ۲۶۷-۲۶۸.
۱. طنز - اصطلاح‌ها و تعبیرها. ۲. طنز -
واژه‌نامه‌ها - فارسی. ۳. فارسی - واژه‌نامه‌ها -
انگلیسی. الف. عنوان.
ف ۴ / الف / ۶۹۵۱ / PN
کتابخانه ملی ایران ۸۴-۷۹۹۳

این کتاب، اولین فرهنگ تخصصی واژگان و اصطلاحات طنز در ایران، بالغ بر صد و بیست مدخل است که مستقیم یا غیرمستقیم در حیطه‌ی طنز کاربرد دارد. در این فرهنگ واژه‌ی «طنز» دو کاربرد دارد. مورد اول مربوط به عنوان کتاب، فرهنگ واژگان و اصطلاحات طنز می‌شود. در این عنوان، منظور نگارنده از «طنز» همه‌ی آن واژگان و اصطلاحات ادبی، نمایشی و تصویری است که به نوعی به خنده، شادمانی، انبساط خاطر و موارد مشابه مربوط می‌شود. دومین مورد هم همه‌ی آن مطالبی است که در مدخل «طنز» (Satire) توضیح داده شده است. ریشه‌شناسی واژگان (etymology) و صورت‌های منسوخ (archaic forms) از جمله مواردی است که برای برخی از مدخل‌ها ارائه شده است. به همین دلیل فرهنگ واژگان و اصطلاحات طنز علاوه بر جنبه‌های همزمانی (synchronic) برخی از مشخصات فرهنگ در زمانی (diachronic/historical) را دارا است. در ریشه‌شناسی واژگان مشخص می‌شود صورت و معنای هر واژه در گذر زمان چقدر تحول یافته، تا چه حد با صورت‌های گذشته و موارد مشابه دیگر زبان‌ها ارتباط دارد. سیدنی. آی. لاندو (Sidney I. Landau) در بیان اهمیت ارائه‌ی ریشه‌شناسی واژگان در فرهنگ‌ها، جدا کردن زبان را از گذشته، تشبیه می‌کند به

تفاوت مشاهده‌ی شیری در جنگل‌های آفریقایی با تماشای همان شیر در باغ وحش. شاید شیر مورد نظر در باغ وحش ظاهری آراسته داشته باشد، ولی در مقایسه با شیران جنگل جایگاه نازل‌تری دارد. ممکن است عده‌ای ریشه‌شناسی واژگان را در فرهنگ‌هایی این‌گونه غیرضروری تلقی کنند. به این افراد خاطر نشان می‌کنیم فرهنگ‌های واژگان و اصطلاحات در سطحی فراتر از دفترچه‌ی اطلاعات تلفن است تا با بازکردن لحظه‌ای آن، به اطلاعات مورد نظر دست یافت. فرهنگ‌های واژگان و اصطلاحات حتماً در موارد تخصصی باید به کاربران خود این امکان را بدهند تا در زبان به درکی عمیق‌تر از حد نیاز ظاهری برسند.

در انواع طنز، ادبیات فارسی در تاریخ خود پیشینه‌ای غنی دارد، به طوری که در هر دوره طنزنویسان برجسته‌ای را می‌یابیم که هر یک به فراخور حال طبع خود را در این حیطه آزموده‌اند. نگارنده‌ی این کتاب بر این باور است که با وجود گنجینه‌های ارزشمندی که در طنز عملی برای ما به میراث مانده، در تئوری طنز آن طوری که باید کارهای فراوانی انجام نگرفته است. تألیف فرهنگی تخصصی درباره‌ی واژگان و اصطلاحات طنز، تلاشی است در این راستا.

برای انتخاب نمونه‌های هر مدخل تلاش شد تا در حد امکان از آثار مشهور طنزنویسان مطرح استفاده شود. رعایت اصل بودجه‌بندی، حکم می‌کرد تا علی‌رغم علاقه‌ی شخصی به بعضی از طنزنویسان، در حدی مشخص از نمونه‌ی آثار آن‌ها استفاده، و تا حد ممکن به خوانندگان فرصت داده شود تا با طیف گسترده‌تری از نمونه‌ی آثار طنزنویسان آشنا شوند. در ضمن نمونه‌ها و خلاصه‌ی نمایش‌نامه‌ها کمک می‌کند تا افراد علاقه‌مند به طنز حتماً اگر گرایش به مفاهیم نظری طنز نداشته باشند از مطالعه‌ی این کتاب لذت ببرند.

فرهنگ واژگان و اصطلاحات طنز با وجود تخصصی بودن، گروه سنی خاص یا طیف شغلی و تحصیلاتی معینی را برای مخاطبان خود در نظر ندارد.

و در پایان، نگارنده امیدوار است این کتاب با وجود کمبودهایی که دارد، مورد استفاده‌ی علاقمندان هنر طنز قرار بگیرد.

محمد رضا اصلانی (همدان)

فروردین ۱۳۸۵

فهرست مدخل‌ها و ضمائم

ت	الف
تأثر بوجی ۵۸	آرلوکن ۱۳
تخفیف ۶۸	آلازون ۱۳
تراژدی کم‌دی ۶۹	آپرون ۱۳
تراوستی ۷۰	احمد! ۱۴
تزریق ۷۱	اسم مستعار ۱۷
تکین کمیک ۷۲	اغراق ۳۹
تعزیه‌ی کمیک ۷۴	افیونیه ۴۱
تمثیل ۸۵	ب
توطئه ۸۹	بازشناخت ۴۳
تهدم ۹۴	بذله ۴۳
ج	بذله‌ی مهاجمی ۴۶
جناس ۹۵	بقال‌بازی ۴۶
ح	پ
حکایت لطیفه‌وار ۹۹	بارادوکس ۵۴
حماسه‌ی مضحک ۱۰۵	بانج و جودی ۵۸

عمرکشان ۱۶۳

غ

غلو ۱۶۴
غیر ممکن ۱۶۴

ف

فابلیو ۱۶۴
فارس ۱۶۸
فارس قرون وسطایی ۱۶۹
فالبک ۱۷۰

ق

قتال ۱۷۰

ک

کاریکاتور ۱۷۱
کاریکلماتور ۱۷۲
کچلک بازی ۱۷۴
کمدی ۱۷۵
کمدی احساساتی ۱۹۱
کمدی بولوار ۱۹۱
کمدی خفیات ۱۹۱
کمدی در ایران ۱۹۲
کمدی دله آرته ۱۹۸
کمدی وفتارها ۱۹۹
کمدی ومانتیک ۱۹۹
کمدی رومی ۲۰۰
کمدی سبک ۲۰۰
کمدی سوزناک ۲۰۱
کمدی طنز آمیز ۲۰۲
کمدی کهن ۲۰۲
کمدی متعالی ۲۰۳
کمدی میانه ۲۰۳
کمدی نو ۲۰۴
کوسه گردی ۲۰۵

گ

گروتسک ۲۰۶

خ

خردنمایی ۱۱۲
خل بازی ۱۱۲
خنده‌ی کارناوالی ۱۱۳
خیبته شب بازی ۱۱۴

د

دلفک ۱۱۶
دلفک دریار ۱۱۶

ر

رمان پیکارسک ۱۲۱

س

سقط ۱۲۶
سیاه بازی ۱۲۷

ش

شرو تاید ۱۳۱
شعر انتزاعی ۱۳۱
شعر شهوانی ۱۳۲
شعر مهمل ۱۳۳
شعر هادیبراسی ۱۳۷
شوخ طبیعی های جبهه ۱۳۸

ض

ضیافت دلفک ها ۱۴۰

ط

طنز ۱۴۰
طنز جوونالی ۱۴۹
طنز سیاه ۱۵۰
طنز غیر مستقیم ۱۶۱
طنز مستقیم ۱۶۱
طنز منبوسمی ۱۶۱
طنز وارونی ۱۶۲
طنز هوراسی ۱۶۲

ع

عکس طنز ۱۶۳

۲۳۲	نمایش سامیر.....		ل
۲۳۳	نمایش شادی آور زنانه.....	۲۰۷	لال بازی.....
۲۳۸	نمایش واره.....	۲۰۷	لطیفه.....
		۲۱۴	لُغز.....
	و	۲۱۳	لوده.....
۲۳۸	وارونه‌سازی.....	۲۱۳	لیمریک.....
۲۳۹	وارونه‌سازی بلاغی.....		م
۲۳۹	وارونه‌سازی تقدیر.....	۲۱۵	ماسک.....
۲۴۰	وارونه‌سازی خیالی.....	۲۱۶	مطایبه.....
۲۴۱	وارونه‌سازی ساختاری.....	۲۱۸	شع کسبی.....
۲۴۱	وارونه‌سازی سقراطی.....	۲۱۸	مهاجرات.....
۲۴۱	وارونه‌سازی کلامی.....	۲۱۹	میان برده.....
۲۴۲	وارونه‌سازی نمایشی.....	۲۲۰	میر نوروزی.....
۲۴۲	وارونه‌سازی وضعی.....		ن
	ه	۲۲۱	ناسازه‌گویی.....
۲۴۲	هالو.....	۲۲۳	نثر مهمل.....
۲۴۷	هجو.....	۲۲۵	نزاهت.....
۲۵۲	هجو عامیانه.....	۲۲۵	نظیره.....
۲۵۳	هرزه‌نگاری.....	۲۲۹	نقطه‌ی مرگ آیینی.....
۲۵۴	هزل.....	۲۲۹	نقیضه.....
۲۵۷	همان‌گویی.....	۲۳۲	نمایش خنیاگری.....

ضمائم

۲۵۹	فهرست مدخل‌ها به انگلیسی و معادل‌های فارسی آن‌ها.....
۲۶۳	معادل‌های فارسی آثار لائین.....
۲۷۱	پازنوشت فارسی نام‌های اشخاص.....
۲۷۵	کتاب‌نامه.....